

Dragica Haramija, Janja Batič

Milan Dekleva *Pesmarica prvih besed*

Radovljica: Didakta, 2009. Ilustriral Silvan Omerzu.

Milan Dekleva (roj. 1946 v Ljubljani) piše za odrasle in otroke, v mladinski književnosti pa velja posebej izpostaviti avtorjevo dramsko delo *Magnetni deček* (1983) in pesniško zbirko *Alica v računalniku* (2000), ki je bila nominirana za večernico leta 2001. Za *Pesmarico prvih besed* je avtor prejel desetnico 2011.

Pesniška zbirka *Pesmarica prvih besed* vsebuje trinajst pesmi, v katerih Dekleva poudarjeno, kar nakazuje že naslov zbirke, uporablja otroške neologizme, ki jih poimenuje *novorečenke*, nekatere med njimi pa uporabi avtor že kot naslov pesmi: *Aduvo*, *Dodo*, *Potogan*, *Sampš*, *Šeja*, *Ôčija*. Lirski subjekt je (večinoma) deklica Lucija, ki jo spoznava mladi bralec (bolje poslušalec poezije) v vsakdanjih situacijah, npr. Lucijin pogovor po telefonu, strahovi, jeza na slabo vreme, ker se ne da oditi na igrišče. Lucijin svet, ali pač svet katerega koli otroka, je zožen na družinsko okolje in bližnje dvorišče, v ospredju so odnosi med družinskimi člani (otrok, starši, stari starši), v središču katerih je otrok. *Pesmarica prvih besed* se z jezikovnega in socialnega vidika dotika temeljev srečnega otroštva: zavedanja, da je otrok ljubljen in da je igra osrednji del njegovega sveta. Porajajoča se otrokova jezikovna artikulacija izzove elemente besedne komike, saj v začetnem obdobju govornega razvoja otrok pogosto razvija njemu lastno govorico, novorečenke torej. Mestoma ima Lucija tako specifične izraze, da jih pesnik razloži, npr. *Ôčija pomeni: ôči in Lucija; kar je včasih aduvo, je drugič pa-pa in pomeni adijo*. Neologizmom avtor najpogosteje podreja figurativne elemente: iteracijo, kadar želi poudariti dogodek/predmet/pojem (npr. geminacija vseh vseh vseh je uporabljena za stopnjevanje zadovoljstva; Dodo in Lala živita pod pokrovom klavirja in dirjata med strunami), retorična vprašanja, ki jih odrasli uporabljajo v vzgojne namene, Lucija pa iz radovednosti, ker šele spoznava svet in pojave v njem (npr. zakaj ima morski prašiček zobe, zakaj je mleko vroče,

kadar vre, zakaj stopnice niso ravne), in eksklamacije, ki jih v Luciji izzove čudenje nad svetom.

Pesmarica prvih besed bi lahko bila tudi pesmarica prvih podob. Ilustrator Silvan Omerzu se je na svojevrsten način poklonil otrokovemu likovnemu izrazu tako, da je ilustracije zasnoval zelo elementarno. Te ne prinašajo dodatnih zgodb, temveč ostajajo jasne in preproste ter spominjajo na nekatere značilnosti, ki jih lahko zasledimo v likovnem izražanju otrok. Oblike so za majhne otroke pomembnejše od barve. Ilustrator je zasnoval jasne risbe, z zelo malo podrobnostmi, barva je drugotnega pomena. Podobe so postavljene na bel list v "prazen prostor". Tudi majhni otroci postavljajo oblike prosto po slikovni ploskvi in šele pozneje, okoli petega leta, začnejo označevati prostor tako, da oblike postavljajo na t. i. talno črto.

Iz pesmi izvemo, da je avtorica prvih besed deklica Lucija. Na ilustracijah je upodobljena s telefonom v rokah, v očetovem objemu, z medvedkom v postelji itn. Torej se tudi na ilustracijah odslikava svet otroka in ljudi ter predmetov (in psa), ki so v otrokovem svetu pomembni. Na nekaterih ilustracijah se ob likovni podobi pojavi tudi zapis. V pesmih *Halo*, *Aduvo* in *Sampš* vidimo zapise v oblakih, tako da brez dvoma vidimo, od kod prihajajo besede. Ob pesmi *Dodo* je zapis ("DO DO" in "LA LA") ob podobi. Enako kot pri drugih ilustracijah, je zapis neločljivi del kompozicije, hkrati pa so črke nekoliko bolj nagnjene v desno in poudarjajo nagajivo razigranost možica (tona), ki se imenuje Dodo.

Besedilni in slikovni del slikanice sta vsak na svoji strani, a hkrati oblikovno povezana v celoto. Ilustracija je na beli podlagi, besedilo pa na rahlo obarvanem listu. Ton lista je v eni od barv ilustracije, naslov pesmi pa v beli barvi in bolj živahni obliki pisave. Na koncu pesmarice je na platnici zapis, ki bi ga upravičeno lahko dopolnili: "Pesmice (*in ilustracije*), prav take, kot so naši malčki: zabavne, neposredne, prikupne in navihane. Nadvse primerne za najmlajše ljubitelje besed (*in podob*)."

Otroški lirski subjekt skozi pesmi dokazuje, da razume več, kot mu pripisujejo odrasli: na primer Lucija razume *kar koli*: zakaj je voda mokra, zakaj je ogledalom dolgčas, če se ne gledaš vanje, zakaj hijacinte dišijo vijoličasto, in celo to, zakaj najraje dela prepovedane stvari. Lucija razume tudi neprijetne stvari in med njimi je najbolj neprijeten strah: "Se rada bojim, ker ljubim stvari, / ker je svet velik in zmeraj boli, / čudež je čuden, zato me skrbi. / ... / Objemite me vendar, rada se bojim, / mogoče se vam le preveč pogumna zdim?!" Skozi pesmi se Lucija kaže kot pogumna deklica, ki bi želela preizkusiti in spoznati prav vse, kadar pa odrasli jemljejo njeno samostojnost preveč samoumevno, nastopi strah,

tisti primarni otroški strah, ki se največkrat pojavi kar brez razloga, še najraje v temi.

Pesmarica prvih besed male in velike bralce vabi k besednim igrarijam. Mali dobro vedo, kot pravi pesnik: "Prve besede so znamenja zmede, / skrivne stopinje, ki sneg jih zamede." V imenu velikih pa Dekleva o prvih besedah zapiše: "Včasih so smešne in razigrane, / drugič so lačne, solzave, zaspane. // Moramo jih kakor rože gojiti, / vsak dan jim roso ljubezni doliti. // Prve besede so novorečenke, / nikdar pozabljene novorojenke." So vam povedali, katere so bile vaše prve besede?